

เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พ่อแห่งแผ่นดิน

๒ เป็นเวลา 70 ปีที่ผ่านมา ที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร สยามมินทราธิราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงครองสิริราชสมบัติ และได้ทรงอุทิศกำลังพระราชกาย พระสติปัญญา และพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อประโยชน์สุขของราษฎร ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานับการเพื่อความเจริญพัฒนาของประเทศ โดยมิได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนพระองค์ ทรงงานหนักอย่างมิทรงเหน็ดเหนื่อยเพื่ออาณาประชาราษฎร์ จนถึงวันนี้ โครงการในพระราชดำริมากมายกว่า 4,000 โครงการ ได้ยังประโยชน์เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวไทยและชาวโลก และทรงเป็นแบบอย่างแก่พระราชโอรสและพระราชธิดาทุกพระองค์ ทรงเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท

เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร วันชาติและวันพ่อแห่งชาติ 5 ธันวาคม 2561 เพื่อน้อมระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ “หนังสือพิมพ์แนวหน้า” จึงขอ

น้อมนำบทความ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทาน เรื่อง “เรียนรู้ การทรงงานสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ” ในหนังสือ “สังฆกรรมแห่งแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) บางตอน มาเผยแพร่

■ ทรงงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ทรงมุ่งมั่นอย่างวิริยะและอุตสาหะที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุข อยู่ดีกินดี ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรเพื่อทรงศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้แก่ราษฎรในทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย

เพื่อพัฒนาประชาชนและประเทศให้ก้าวหน้า หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยทรงยึดหลักในการดำเนินโครงการว่าต้องเป็นการพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมและประเทศชาติอย่างแท้จริง จึงจะเป็น “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2529 ความตอนหนึ่งว่า

“...ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญเราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรนั้นอย่างฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่

คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบ ประกอบด้วยความคิดพิจารณาตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว

...ในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ทรงงานเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยพระองค์ทรงทำตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่มีพระราชประสงค์จะช่วยให้ราษฎรสามารถพึ่งตนเองได้ จึงจะเป็นการช่วยเหลืออย่างยั่งยืน ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานในพิธีเปิดการประชุมและนิทรรศการเรื่อง “มรดกสิ่งทอของเอเชีย : หัตถกรรมและอุตสาหกรรม” ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2535 ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าตั้งใจจะสรรหาอาชีพให้ชาวนาที่ยากจนเลี้ยงตัวเองได้เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จฯพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ไปเยี่ยมราษฎรตามชนบทมาหลายสิบปี ได้พบว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่ที่ต้องทำงานหนัก และต้องเผชิญอุปสรรคจากภัยธรรมชาติมากมาย... ทำให้ชาวนาชาวไร่มีภัยจาก การนำสิ่งของไปแจกราษฎรผู้ประสบภัยธรรมชาติ เป็นเพียงบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีพระราชปรารภว่าเป็นการช่วยเหลือที่ไม่ยั่งยืน ควรจะหาวิธีอื่นที่ช่วยให้ราษฎรพึ่งตนเองได้...”

■ ทรงมุ่งพัฒนาชนบทห่างไกล ให้อยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยทุกข์สุขของราษฎรทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกลและทุรกันดาร จึงเสด็จพระราชดำเนินในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญเท่าที่จะทำได้ และข้อสำคัญคือ เมื่อเวลาเสด็จออกพัฒนา พระองค์จะต้องไปทอดพระเนตรให้เห็นพื้นที่จริงๆ จะต้องทรงรู้สึกก่อนว่าพื้นที่นั้นในด้านภูมิศาสตร์และภูมิสังคม

เป็นอย่างไร โดยตรัสว่าการเสด็จด้วยพระองค์เองนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญมาก จะมีความรู้สึกต่อพื้นที่นั้น และพระราชทานความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งช่วยให้พระองค์ทรงทราบสภาพพื้นที่ของประเทศไทยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จะทรงสอนผู้ตามเสด็จฯ ให้รู้จักดูแผนที่ และสังเกตภูมิประเทศดูภูเขา ทางน้ำ ต้นไม้ ชักถามผู้ที่อยู่ในพื้นที่ให้ทราบข้อมูลมากที่สุด การพัฒนานั้นไม่ใช่ว่าพระองค์จะเข้าไปในหมู่บ้านแล้วโปรดเกล้าฯ ว่าควรทำอะไร

ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ก็ทรงงานในลักษณะเดียวกัน คือจะชักถามข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ โดยจะเน้นในการพัฒนาตัวบุคคล อาทิ การดูแลสุขภาพอนามัย และการส่งเสริมอาชีพข้างฝีมือ

งานหลักของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร คือ พัฒนาปัจจัยในการผลิต เพื่อการกินอยู่ของคนในท้องถิ่น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือการหาน้ำให้เพียงพอแก่การเพาะปลูก โดยทรงสังเกตเห็นว่า น้ำเป็นส่วนสำคัญที่สุดของชีวิต และเป็นปัจจัยในการผลิตพืชผลต่างๆ รวมทั้งทรงทำพร้อมกันในทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนสามารถยืนอยู่ได้

ด้วยตนเอง โดยพึ่งพาปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่า จะต้องให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี จึงทรงช่วยรักษาพยาบาลอุปการะผู้เจ็บป่วย นอกจากนั้น ทรงเห็นความสำคัญว่าต้องช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษามีความรู้อย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้ สามารถอ่านเอกสารของทางราชการ และเพื่อให้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ

ดังนั้น ตั้งแต่เกิดมาจำความได้ จึงเห็นทั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงคิดหาวิธีการต่างๆ ที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น และได้ตามเสด็จฯ เห็นความทุกข์ยากลำบากของพี่น้องเพื่อนร่วมชาติ ก็คิดว่าช่วยอะไรได้ควรช่วย ไม่ควรนิ่งดูตาย เห็นจะเป็นเพราะความเคยชิน เมื่อโตขึ้นพอมีแรงทำอะไรได้ก็ทำอย่างอัตโนมัติ และเป็นเหตุที่ทำให้ขอรับการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งเป็นหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องทำประจำอยู่แล้ว และอีกประการหนึ่ง รู้สึกเสมอว่าการเป็นเจ้าฟ้านั้น ได้เปรียบผู้อื่นหลายอย่าง จึงควรนำข้อได้เปรียบนั้นมาทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

■ ประสพการณ์ตามเสด็จฯ ไปทรงงานในถิ่นทุรกันดาร

ประสพการณ์ในการตามเสด็จพระราชดำเนิน มีมากมายเล่าเท่าไรไม่จบ ออกไปทุกครั้งก็ได้รับความรู้ ความคิด และมีประสพการณ์ใหม่ๆ โดยเมื่อครั้งข้าพเจ้ายังเป็นเด็ก จำได้ว่าทรงจัด “ทีมพัฒนา” ออกไปเยี่ยมราษฎร กิจกรรมที่ไปทำกันนั้น ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่ามีอะไรบ้าง แต่ที่แน่ๆ คือ มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ มีการไปสำรวจความเป็นอยู่ของ คน เมื่อออกไปพัฒนาแล้วต้องเขียนรายงานถวายด้วย บางทีก็รู้สึกสงสัยว่ามีคนไหนคนนั้นมาหาท่านด้วยปัญหาที่เจ้าตัวแกไม่ตก หรือมีปัญหามาก เคยทูลถามพระองค์ทรงคิดได้อย่างไรว่า ควรจะอย่างไรดีกับคนไหน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ รับสั่งว่าถ้าเรามีความรักและความห่วงใยก็ยอมทำได้

ความจริงพระองค์มีเครื่องช่วยจำเหมือนกัน คือการจดบันทึก พระองค์ทรงเรียกว่า “สมุดทอดพระเนตร” โดยจะทรงบันทึกเรื่องโน้นเรื่องนี่ที่ทรงนึกขึ้นได้ว่าควรทำตามข้อสังเกตในสถานที่เสด็จพระราชดำเนิน เช่น คนจน คนป่วย คนมีลูกมากที่ต้องจัดให้มีอาชีพ ให้ลูกมีโอกาสศึกษาเล่าเรียน คนมีเรื่องกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากษัตริย์คุณ เรียกได้ว่าไม่ลืมเรื่องของใครเลย ภายหลังมีข้าราชการบริหารรับผิดชอบจดไปแต่ละแผนก พระองค์ก็ทรงจดของพระองค์เองอยู่สุดท้ายทรงให้บันทึกข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ด้วย

อ่านต่อหน้า 14
ต่อจากหน้า 13

■ วิธีการทรงงาน และการทำงานของ ขบวนตามเสด็จฯ

คติที่พระราชทานให้เป็นหลัก ของการทำงานมีอยู่มาก เช่นว่าเราไปไหนก็มีพาหนะ มีคนมาอำนวยความสะดวกมากมาย ฉะนั้นต้องพยายามทำให้การไปของเรามีประโยชน์คุ้มค่าที่สุด เราอย่าคิดหวังยึดใครเป็นที่พึ่ง แต่ต้องทำตัวให้เป็น ที่พึ่งของคนได้ คนที่มาขอความช่วยเหลือ เราเป็นคนที่อยากจนที่มีความเป็นอยู่ที่ลำบากหาเช้ากินค่ำ จะต้องรีบช่วยเหลือเขาทันที จะไปรอเอาไว้อ่อนไม่ได้ และประการสำคัญคือ “การให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง”

เวลาออกไปทรงเยี่ยมราษฎรมีคนมาเฝ้ามากมาย ฉะนั้นจึงต้องมีข้าราชการ บริหารที่ตามเสด็จฯไปมาก ข้าราชการบริหารแต่ละคน เวลาตามเสด็จฯจะต้องมีอุปกรณ์ติดตัวไปให้ครบรวมทั้งของส่วนตัว เช่น ไฟฉาย สมุดจด และแผ่นกระดาษสำหรับเขียนข้อความติดสิ่งของและรายชื่อบุคคลที่เข้าเฝ้า เครื่องเขียนสำหรับจด มีทั้งปากกา เล็กสำหรับจดธรรมดา ปากกาโตสำหรับเขียนข้อความในแผ่นกระดาษ กุญแจพลาสติกสำหรับใส่สมุดที่จะเขียนกลางสายฝน สมุดที่ใช้จดส่งตัวคนไข้เข้าโรงพยาบาล เลื่อยฟันสำหรับแจกราษฎรก็ต้องถือไปด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาเสด็จพระราชดำเนินด้วยเฮลิคอปเตอร์ไปกันได้น้อยคน คนที่ไปก็ต้องเป็นประโยชน์ที่สุด ต้องถือของแจกราษฎร เช่น เลี้ยงยัดเด็ก ผ่าชนหมู ขนมหิงเกศตร (ขนมทำด้วยถั่วเหลือง) เกลือโอโอดิน ฯลฯ ในรถที่นั่ง

กันไปยังให้มีค้อน เพื่อเกิดมีปัญหาคัดข้อง ประตูรถเปิดไม่ได้ยังพอใช้ค้อนทุบออกมาได้ เวลานั่งรถคันหนึ่งๆ ก็ให้นั่งไปมากๆ เพื่อประหยัดที่ เป็นต้น ซึ่งแต่ก่อนข้าพเจ้าก็มีโอกาสได้รับการฝึกฝนเช่นนี้ ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางเป็นระเบียบเหมือนกัน

ขณะทรงเยี่ยมราษฎร เมื่อมีผู้ขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ หรือโปรดเกล้าฯพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร ต้องไปสัมภาษณ์เพื่อจดข้อมูลไว้ โดยมีวิธีการซักถามประวัติของผู้ที่จะลงเคราะห์ ถ้ามถึงครอบครัว ลูกเต้า วิธีการทำมาหากิน รายได้ และความสามารถของแต่ละคน ใช้เวลาให้น้อยที่สุด พูดให้ดี สุภาพ ไม่ให้คนถูกถามตกใจจนพูดไม่ออก พระองค์ได้พระราชทานคำแนะนำไว้ว่า ถ้ามีเวลาน้อยที่สุดจะต้องรู้ที่อยู่เขาเสียก่อน จะได้ให้เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอื่นๆ ช่วยติดต่อไปภายหลังได้ เพื่อคิดพระราชทานความช่วยเหลือ และการช่วยเหลือก็ต้องทำระยะยาว ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ จนเขาตั้งตัวได้ ไม่ใช่ทำให้เขามีความหวังแล้วทิ้ง ต้องดูแลให้เขาได้รับความช่วยเหลือจริงๆ และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

■ ข้อคิดและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

จากการตามเสด็จฯ ทรงงานพัฒนาของทั้ง 2 พระองค์ ช่วยให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่ความก้าวหน้าหรือความเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และนำมาซึ่งข้อคิดบางประการคือ การพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน อาจจะทำให้อาการมากกว่าการแก้ปัญหา เช่น การเพาะปลูกใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่เป็นพิษจำนวนมากเกินพอดี เป็นอันตรายต่อสุขภาพของทั้งคนและสัตว์ในพื้นที่บริเวณนั้น อาจจะทำให้ดินเสีย เพาะปลูกไม่ได้มากเท่าเดิม การพัฒนาจึงต้องรักษาสมดุลกับการอนุรักษ์ เช่น ในการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ ต้องดูว่าจะเสียทรัพยากรอื่นๆ ที่ควรรักษา

ไว้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม เป็นต้น

นอกจากนี้ การพัฒนาเป็นเรื่อง กว้างและมีหลายด้าน ต้องทำกันอย่าง ต่อเนื่อง และมักต้องใช้เวลานาน เช่น การ พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) จะต้องวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ การ ลดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ ใน การกระจายรายได้ การพัฒนาบนพื้นฐาน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น การ พัฒนาการเกษตร (Agricultural Development) อาทิ การเพิ่มเนื้อที่การผลิต การเพิ่มผลิตภาพการผลิต หรือ Productivity เช่น ในพื้นที่เท่าเดิม สามารถเพิ่มผลผลิต

ได้มากขึ้น การเพิ่มผลผลิตสื่อความว่า มีผลผลิตเพิ่มขึ้น อาจเพราะการขยายพื้นที่ เพาะปลูกหรือการเพิ่มทรัพยากรต่างๆ ในการผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีการ เพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น การพัฒนา สังคม (Social Development) มีหลาย อย่าง เช่น สร้างความเท่าเทียมระหว่าง ชนเผ่าต่างๆ กลุ่มคนในสังคม ความเท่า เทียมระหว่างชายและหญิง การให้สิทธิ เสรีภาพแก่บุคคลที่มีความจำเป็นในชีวิต ต่างๆ กัน เช่น ผู้พิการ พัฒนาจิตใจคนให้ มีคุณธรรม เป็นต้น การพัฒนาการศึกษา (Educational Development) อาทิ การ กระจายโอกาสและความเสมอภาคทาง

การศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การอบรมครู บุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาการเมือง (Political Development) ให้เป็นไปทาง ประชาธิปไตย หรือให้เกิดความสงบ ความ มั่นคง ต้องสร้างการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของคนในชาติ การพัฒนาองค์กร ประชาชน พัฒนาการบริหาร การแก้ปัญหา คอร์รัปชั่น และวิธีการอื่นๆ เป็นต้นการที่ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ช่วยให้ข้าพเจ้าเห็นความสำคัญของการพัฒนาว่า การพัฒนาบ้านเมืองหรือ

การพัฒนางานทุกอย่างให้เจริญยิ่งขึ้น
ไปนั้น ไม่ควรมีลักษณะเป็นการก้าวหน้า
จนลืมหูลืมตา หากจำเป็นต้องเริ่มต้นจาก

พื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อน แล้วค่อยๆ สร้างเสริม
ให้ก้าวหน้ามั่นคงขึ้นเป็นลำดับ สำหรับเป็น
รากฐานที่สามารถจะรองรับความเจริญ
และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ
สังคมที่จะเกิดตามมาจากผลของการพัฒนา
มิใช่มุ่งแต่จะพัฒนาให้รวดเร็วด้วยการ
ทุ่มเทกำลังทรัพย์ กำลังคน ตลอดจน
อุปกรณ์ทุกอย่าง เพื่อให้ได้ผลเร็วที่สุด
และมากที่สุด ซึ่งจะทำให้รากฐานทอนไม่อยู่
การพัฒนาที่อุตสาหกรรมลงทุนลงแรงไปมากมาย
ก็จะล้มเหลวลงอย่างน่าเสียดาย ก่อให้เกิด
ปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และอื่นๆ
ตามมา ดังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้น การพัฒนาบ้านเมืองให้
ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน จึงต้องคำนึงถึง
รากฐานเดิมอยู่ตลอดเวลา ถ้าเห็นว่า
ความเจริญก้าวหน้าเกินกว่าฐานรองรับ
ก็ต้องกลับมาเสริมฐานให้กว้างขวางมั่นคง
จนมีกำลังเพียงพอก่อนจึงค่อยพัฒนาต่อไป

อ่านต่อหน้า 15

ต่อจากหน้า 14

■ ยึดแนวพระราชดำริเป็นแนวทาง ในการดำเนินงานพัฒนา

จากแนวพระราชดำริของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และ
สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ
ในรัชกาลที่ 9 ที่ทรงให้ความสำคัญและ
ตรัสเสมอว่า “คน” เป็นปัจจัยสำคัญ
ที่สุดในการพัฒนา ข้าพเจ้าจึงได้น้อมนำ
แนวพระราชดำริในการทรงงานพัฒนา
ประเทศของพระองค์มาประยุกต์ใช้ใน
วิธีดำเนินงานโครงการพัฒนาในด้านต่างๆ
ที่ข้าพเจ้าริเริ่มขึ้น ด้วยพอจะมีความรู้และ
ความสนใจในเรื่องสุขภาพอนามัยและ
การศึกษา ข้าพเจ้าจึงมุ่งเน้นงานพัฒนา
เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในท้องถิ่น
ทุรกันดาร เพื่อจะได้เติบโตใหญ่เป็นกำลัง
สำคัญของชาติต่อไป

ข้าพเจ้าได้ยึดหลักการดำเนินงาน
ซึ่งได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตาม
เสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทร
มหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9

ดังนี้

1. การพึ่งพาตนเอง โดยเน้น
ให้ทุกคนได้ช่วยเหลือตนเองก่อนเป็น
อันดับแรก เช่น การให้เมล็ดพันธุ์พืชผัก
พันธุ์สัตว์ เพื่อผลิตอาหารไว้บริโภคเอง
แทนที่จะให้อาหารโดยตรง สามารถช่วยเหลือ
ตัวเองได้ต่อไป เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วม เน้นให้ผู้ที่จะได้
รับผลประโยชน์จากการทำโครงการได้มี
ส่วนในการช่วยคิดช่วยทำ อาทิ การที่
ผู้ปกครองและเด็กต้องร่วมกันวางแผน
และทำการผลิตทางการเกษตร จัดเวรใน
การประกอบอาหารกลางวัน ซึ่งมีผลทำให้
ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ได้
เรียนรู้และเข้าใจในกิจกรรมที่ทำอยู่

3. การพัฒนาแบบองค์รวม
โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้น
การพัฒนาในทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน
นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายจะต้องได้รับ
ความรู้จากกิจกรรมที่ทำ และสามารถ
นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรง
ชีวิตต่อไปได้ อาทิ โครงการเกษตรเพื่อ
อาหารกลางวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้
ปัญหาการขาดแคลนอาหาร มีการดำเนิน
กิจกรรมให้ความรู้ด้านเกษตรกรรมและ

กลุ่มเป้าหมายได้ปฏิบัติจริงทั้งการปลูก และประกอบอาหาร

4. การพัฒนาระบบประสานงานความร่วมมือจากทุกส่วน ในการช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ มีการจัดทำแผนงานหลักของโครงการทุกๆ ระยะ 5 ปี เพื่อให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางทำงานต่างๆ มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มี ความรู้และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยมีการอบรม การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน เพื่อให้ความรู้และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปฏิบัติงานโครงการเป็นประจำ รวมทั้งมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการ และสามารถนำไปปรับปรุงการดำเนินงานได้

6. การยึดหลักการอนุรักษ สิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ

นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้

ข้าพเจ้าเริ่มดำเนินงานในสถานศึกษา ก่อน หากท้องถิ่นใดยังไม่มีสถานศึกษา ก็จะเข้าไปรวมกลุ่มเด็กในพื้นที่ จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือโรงเรียน แล้วทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านกระบวนการทางการศึกษา เช่น โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในถิ่นทุรกันดาร การส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก การส่งเสริมโภชนาการเด็กเล็ก การป้องกันโรค การพัฒนาครู การพัฒนาห้องสมุดและสื่อการเรียนการสอน การจัดตั้งและพัฒนาสถานศึกษา การพัฒนาการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาอาชีพและสหกรณ์โรงเรียน การอนุรักษ์วัฒนธรรม หลังจากนั้นจึงขยายการพัฒนาไปสู่ชุมชน

■ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน

ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างการดำเนินโครงการในระยะเริ่มต้น ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งจากการที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล

อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ว่า คนเรา ถ้าสุขภาพอนามัยไม่ดีเจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะไม่สามารถที่จะทำกิจการต่างๆ ต่อไป จึงเห็นว่าการช่วยเหลือด้านการศึกษาพยาบาลแล้ว เรื่องการบริโภคอาหารที่ถูกต้องนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

ในระยะแรก ข้าพเจ้าจึงใช้โรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแหล่งศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นโรงเรียนในเขตท้องถิ่นที่ห่างไกลการคมนาคม และมีภาวะที่ยากลำบากต่างๆ โดยในตอนเริ่มต้นมุ่งดำเนินงานในแง่ที่ว่า ทำอย่างไรเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนจะมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ จึงคิดถึงเรื่องอาหารกลางวัน สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ วัสดุที่ใช้ในการประกอบอาหาร โดยส่วนใหญ่ก็คือพืชผลทางการเกษตร และประชาชนส่วนใหญ่ในเขตที่ประสบปัญหานั้นมีอาชีพเกษตรเป็นหลัก จึงพยายามเสริมในส่วนนี้ โดยการให้พันธุ์พืชผัก หรืออุปกรณ์สำหรับให้นักเรียนทำการเกษตร เพื่อนำผลผลิตที่ได้มารับประทาน

เท่าที่ทำมาได้ผลดี คือช่วยให้นักเรียนมีอาหารดีขึ้น และได้รับความรู้

ทางด้านการเกษตรในกรรมวิธีใหม่ๆ ได้เห็นความเสียสละของครูที่ช่วยดูแลนักเรียนให้มีทั้งสุขภาพ และวิชาการดีขึ้น จึงได้ขยายงานไปในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ โดยขณะนี้ทำเฉพาะโรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ส่วนที่อื่นๆ ได้พยายามแนะนำในเรื่องอาหารเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ สืบเนื่องจากข้าพเจ้าสนใจเรื่องการศึกษามานานแล้ว เมื่องานฉลองพระนครครบ 200 ปี ข้าพเจ้าได้เป็นประธานกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง ได้บูรณะอาคารหลังหนึ่งซึ่งแต่ก่อนเคยเป็นโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขณะนั้นคิดอยู่ว่าการบูรณะอาคารสถานนั้นเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติในทางวัตถุ ควรทำควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านบุคคล ถ้าทำให้อาคารนี้เป็นโรงเรียนขึ้นมาใหม่ก็คงจะดีไม่น้อย ด้วยความช่วยเหลือของหลายฝ่าย ความคิดฝันของข้าพเจ้าก็เป็นจริง คือเกิดเป็น “โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ” ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.) เท่าที่เปิดเผยได้ผลน่าพอใจ มีชั้นเรียนตั้งแต่ศูนย์ปฐมวัยอนุบาล ประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษา มีโครงการทดลองเปิดศูนย์ปฐมวัยสำหรับเด็กหุนหวกด้วย

สำหรับระดับอุดมศึกษานั้นเคยสอนมหาวิทยาลัย ขณะนี้สอนอยู่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ เมื่อมีโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตามเสด็จฯ ไปต่างจังหวัด ข้าพเจ้ามักหาเวลาไปดูโรงเรียนต่างๆ เพื่อหาความรู้และถ้าช่วยอะไรได้ก็จะช่วย ประเทศเรามี

โรงเรียนค่อนข้างจะทั่วถึง ฉะนั้น โรงเรียนจึงเป็นแหล่งที่จะช่วยเผยแพร่ความรู้และบริการของทางราชการให้เข้าถึงชุมชนได้เป็นอย่างดีทั้งในด้านการเกษตร การประกอบอาชีพแขนงต่างๆ และด้านสาธารณสุข

■ บทบาทของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนา

ในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ข้าพเจ้าเห็นว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่องานพัฒนาในหลายๆ ด้าน เนื่องจากการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์และสร้างสรรค์ เพื่อช่วยในการทำงาน เพิ่มผลผลิต หรือแก้ปัญหาต่างๆ อันก่อให้เกิดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นในการสร้างนวัตกรรม (Innovation) คือ การเรียนรู้ การผลิต และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ ให้เกิดผลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย อันจะเป็นโอกาสหรือความท้าทายในการนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ งานพัฒนาของเราจึงจำเป็นต้องทำอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน และการนำไปวิจัยและพัฒนาต่อยอด จนกระทั่งได้ผลผลิตเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังเช่น องค์ความรู้เทคโนโลยีอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั่นหลายที่ทรงพัฒนาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด เพื่อนำมาช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

แก่ผู้สำเร็จการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ณ อาคารใหม่สวนอัมพร เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2522 ความตอนหนึ่งว่า

“เทคโนโลยีนั้น โดยหลักการคือ การทำสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น เทคโนโลยีที่ดีสมบูรณ์แบบจึงควรสร้างสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และมีความสูญเปล่าหรือความเสียหายน้อยที่สุด แม้แต่สิ่งที่เป็นของเสีย เป็นของที่เหลือทิ้งแล้ว ก็ควรจะได้ใช้เทคโนโลยีแปรสภาพให้เป็นของใช้ได้ ในทางตรงข้ามเทคโนโลยีที่ใช้การได้ไม่คุ้มค่าก่อให้เกิดความสูญเปล่าและความเสียหายได้มาก ท่านทั้งหลายจะเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีที่บกพร่องไม่สมควรนำมาใช้ไม่ว่าในกรณีใด...”

■ ทรงเป็นแบบอย่างนักพัฒนา เพื่อความยั่งยืนและความอยู่ดีกินดีของราษฎร

โดยสรุปแล้วคือ มนุษย์อาจจะพบความรู้ทางวิทยาศาสตร์ต่อไปได้อีกไม่มีที่สิ้นสุด และสร้างเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง เพื่อที่จะสนองความต้องการในด้านต่างๆ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่สำคัญ

อย่างไรก็ตาม การมีเทคโนโลยีอย่างเดียวไม่อาจเพียงพอที่จะสร้างความเข้มแข็งได้ หากผู้คนหรือสังคมไม่รู้จักรับรู้วิธีการใช้ ขาดสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ หรือขาดความพร้อม อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ดังนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่ “ความสมดุล” เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนในทุกมิติ เพื่อสร้างความพร้อมและลดข้อจำกัด อันจะทำให้ผู้คนหรือสังคมเหล่านั้นได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างเต็มศักยภาพ ดังที่พระบาทสมเด็จพระ

พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงานพระจอมเกล้าลาดกระบังนิทรรศน์ 26 ณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2526 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพยายามศึกษาวิชาการและเทคโนโลยีอันก้าวหน้าทุกสาขาจากทั่วโลก แล้วเลือกสรรส่วนที่สำคัญเป็นประโยชน์ นำมาปรับปรุงใช้ให้พอดีเหมาะกับสภาพและฐานะของประเทศเรา เพื่อช่วยให้ประเทศของเราสามารถนำเทคโนโลยีอันทันสมัยมาใช้พัฒนางานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สิ้นเปลือง...”

...พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ แม้จะประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช ก็ยังคงทรงงานอยู่ โดยทรงใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ในการทรงงาน อาทิ ทรงรับฟังข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ของประเทศ จากวิทยุสื่อสาร และสื่อต่างๆ และการรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่างๆ ผ่านทางคอมพิวเตอร์ ตลอดจนทรงสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ทำรายงานถวาย และบางครั้งจะทรงให้คำแนะนำด้วย หากทรงพบว่ามีโครงการนั้นๆ มีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ราชเลขานุการในพระองค์ฯ ติดตามผลการดำเนินงานโครงการต่างๆ และนำมาถวายรายงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นแบบอย่างของนักพัฒนาที่ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ โดยทรงทุ่มเทพระวรกายและพระสติปัญญา เพื่อดำเนินทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ประชาชนที่พระองค์ทรงรักได้มีความกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืน ซึ่งข้าพเจ้าเองได้ตั้งปณิธานที่จะเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ในการช่วยเหลือประชาชนและประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน...เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทต่อไป